

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 66/03-34

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 28. januára 2004 v senáte zloženom z predsedu Štefana Ogurčáka a zo sudcov Lajosa Mészároša a Daniela Švábyho prerokoval prijatú sťažnosť PhDr. J. Ď., bytom P., PaedDr. P. Ď., bytom P., a M. M., bytom K., zastúpených advokátkou JUDr. I. R., Advokátska kancelária, K., vo veci porušenia ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 4/93 (pôvodne pod sp. zn. 17 C 1061/87) a takto

r o z h o d o l :

1. Okresný súd Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 4/93 (pôvodne pod sp. zn. 17 C 1061/87) p o r u š i l právo PhDr. J. Ď., PaedDr. P. Ď. a M. M., aby sa ich vec prerokovala bez zbytočných prieťahov, zaručené v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a ich právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. Okresnému súdu Košice II v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 4/93 p r i k a z u j e konať vo veci bez zbytočných priet'ahov.

3. PhDr. J. Ď., PaedDr. P. Ď. a M. M. p r i z n á v a každému zvlášť primerané finančné zadost'učinenie v sume 100 000 Sk (slovom stotisíc slovenských korún), ktoré je Okresný súd Košice II povinný im vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. PhDr. J. Ď., PaedDr. P. Ď. a M. M. p r i z n á v a náhradu trov právneho zastúpenia v sume 31 896 Sk (slovom tridsaťjedentisíc osemsto deväťdesiatšesť slovenských korún), ktorú je Okresný súd Košice II povinný vyplatiť ich právnej zástupkyni advokátke JUDr. I. R., Advokátska kancelária, K., na jej účet vedený v Slovenskej sporiteľni, a. s., č. 0082160437/0900 do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto rozhodnutia.

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením z 26. marca 2003 č. k. I. ÚS 66/03-12 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie s'ťažnosť PhDr. J. Ď., bytom P., PaedDr. P. Ď., bytom P., a M. M., bytom K. (ďalej len „s'ťažovatelia“), zastúpených advokátkou JUDr. I. R., Advokátska kancelária, K., ktorou namietajú porušenie ich základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov zaručeného v čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prerokovanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „Dohovor“)

postupom Okresného súdu Košice II (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 4/93 (pôvodne pod sp. zn. 17 C 1061/87).

2. V sťažnosti sťažovatelia uviedli, že v roku 1987 podali okresnému súdu návrh na začatie konania vo veci určenia vlastníctva k nehnuteľnosti a rozhodnutia o ďalších nárokoch. Toto konanie, ktoré bolo pôvodne vedené pod sp. zn. 17 C 1061/87, je po opakovaných rozhodnutiach okresného súdu vo veci samej, po ich následných zrušeníach odvolacím súdom a po vrátení veci okresnému súdu na ďalšie konanie (naposledy uznesením Krajského súdu v Košiciach sp. zn. 13 Co 9/99 z 29. októbra 1999) v súčasnosti vedené pod sp. zn. 19 C 4/93 a okresným súdom ako súdom prvého stupňa je stále neskončené.

3. Sťažovatelia okrem vyslovenia porušenia ich práv podľa označených článkov ústavy a Dohovoru a prikázania okresnému súdu vo veci konať „bez prietahov“ žiadali priznať primerané finančné zadosťučinenie „pre každého z nás po 200.000,- Sk“, pretože „doba, ktorá uplynula od podania návrhu až doposiaľ, doba viac než 15 rokov, je neprimerane dlhá a ničím neospravedliteľná. Viac než 15 rokov žijeme v stave právnej neistoty a pocit márnosti našej snahy dovolať sa spravodlivosti je už v súčasnosti nevyvrátiteľný“. Zároveň žiadali, aby ústavný súd uložil okresnému súdu zaplatiť ich právnej zástupkyňi trovy právneho zastúpenia každého zo sťažovateľov „vo výške 10.632,- Sk“.

4. Na základe žiadosti ústavného súdu sa k veci 9. apríla 2003 písomne vyjadril predseda okresného súdu JUDr. V. K. V odpovedi na toto stanovisko sa 23. mája 2003 v spojení s podaním z 29. mája 2003 vyjadrila aj právna zástupkyňa sťažovateľov; na toto jej vyjadrenie (doručené okresnému súdu 23. júla 2003) predseda okresného súdu už nereagoval.

5. Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ich vyjadreniami k opodstatnenosti sťažnosti dospel k názoru, že od tohto pojednávania

nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci namietaného porušenia práva podľa označených článkov ústavy a Dohovoru. Jej prerokovanie na ústnom pojednávaní – vzhľadom na povahu predmetu posúdenia, ktorá je určená povahou základného práva – ústavný súd nepovažuje ani za vhodný, ani za nevyhnutný procesný prostriedok na zistenie skutočností potrebných pre meritórne rozhodnutie vo veci (napr. I. ÚS 157/02).

II.

Na základe spisu okresného súdu sp. zn. 19 C 4/93 a písomných vyjadrení účastníkov konania ústavný súd zistil nasledovný relevantný priebeh a stav tohto konania:

1. Dňa 7. októbra 1987 bol Mestskému súdu v Košiciach ako vtedy príslušnému súdu prvého stupňa, ktorého právnym nástupcom sa neskôr stal okresný súd, doručený návrh sťažovateľov na začatie konania o určenie vlastníctva k nehnuteľnosti podaný proti A. R. (ďalej len „odporca“) a bol zapísaný pod sp. zn. 17 C 1061/87; teraz je tento návrh okresným súdom vedený pod sp. zn. 19 C 4/93.

2. Súd prvého stupňa viackrát vo veci samej rozhodol rozsudkom, a to 18. novembra 1987, 25. októbra 1988, 5. júna 1990, 4. júla 1995 a 3. marca 1998. Tieto rozsudky boli následne 26. mája 1988, 22. decembra 1988, 28. februára 1991, 5. marca 1997 a 29. októbra 1999 príslušným uznesením odvolacieho súdu zrušené a vec bola vždy vrátená súdu prvého stupňa na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

2.1 V uznesení z 5. marca 1997 č. k. 13 Co 683/95-266 Krajský súd v Košiciach (ďalej len „krajský súd“) ako odvolací súd zrušenie napadnutého rozsudku súdu prvého stupňa a vrátenie mu veci na ďalšie konanie odôvodnil tým, že „Súd prvého stupňa rozhodol vo veci ako vyplýva z dôvodov jeho rozhodnutia o pôvodnom návrhu žalobcov (...). Nezohľadnil skutočnosť, že v priebehu konania žalobcovia svoj návrh zmenili podaním zo dňa 2. 10. 1988 tak, že žiadali, aby súd vyslovil, že zmluva uzavretá medzi žalobcami a žalovaným o predaji nehnuteľnosti (...) je neplatná. Dôvody napadnutého rozsudku sú nedostatočné a nekorešponujú so skutočnosťou, že súd pravdepodobne konal o návrhu na

určenie vlastníctva, pre nezrozumiteľnosť je rozsudok aj nepreskúmateľný (...)“. V tomto uznesení krajský súd okresnému súdu uložil v ďalšom konaní „ujasniť si predmet sporu a konať o zmenenom návrhu“ s tým, že bude „potrebné zamerať dokazovanie na skutočnosť, či zmluva, ktorú účastníci uzavreli je platná a posúdiť, či návrh žalobcov na vyslovenie jej neplatnosti je dôvodný. Pri zisťovaní skutkového stavu bude potrebné sa riadiť dôsledne pokynmi danými v zrušujúcom uznesení Krajského súdu v Košiciach zo dňa 22. 12. 1988 na č. l. 80, 81, ktorým uznesením bola pripustená opätovne zmena návrhu a teda rozšírenie žalobného návrhu o vyslovenie neplatnosti kúpno-predajnej zmluvy, keď predtým súd prvého stupňa rozhodol aj o vypratání spornej nehnuteľnosti (viď rozsudok zo dňa 25. 10. 1988 č. l. 66)“. Ďalej krajský súd uviedol, že „Vzhľadom na túto situáciu, bude potrebné uložiť žalobcom, aby uviedli akého nároku sa podaným návrhom domáhajú, či na určenie vlastníckeho práva alebo vypratania nehnuteľnosti alebo nároku na vyslovenie neplatnosti zmluvy a potom zamerať dokazovanie na preukázanie opodstatnenosti návrhu, keď bude ujasnené či je predmetom konania návrh na vyslovenie neplatnosti kúpnej zmluvy z dôvodu, že žalovaný nezaplatil kúpnu cenu a žalobcov uviedol do omylu, alebo iný nárok. Pre takýto záver však doteraz nebolo vykonané náležité dokazovanie, súd nepreveril vhodným spôsobom doterajšie tvrdenia účastníkov a neskúmal náležite či existujú dôvody, pre ktoré by bolo možné takému návrhu vyhovieť“.

2.2 V uznesení z 29. októbra 1999 č. k. 13 Co 9/99-296 krajský súd zrušenie napadnutého rozsudku okresného súdu a vrátenie mu veci na ďalšie konanie odôvodnil tým, že „rozsudok súdu prvého stupňa je nepreskúmateľný pre nezrozumiteľnosť a nedostatok dôvodov“. Krajský súd ďalej uviedol, že okresný súd „nezistil úplne skutkový stav a nezaoberal sa všetkými skutočnosťami, ktoré v konaní vyšli najavo (...) v dôvodoch nepadnutého rozsudku sa obmedzil iba na strohú konštatáciu, že medzi účastníkmi bola uzavretá platná kúpna zmluva a žalobcovia nepreukázali, že by boli žalovaným uvedení do omylu v takej okolnosti, bez ktorej by k uzavretiu zmluvy nedošlo. Tvrdenia žalobcov o mimozmluvnej dohode o kúpnej cene 270.000,- Sk, ako aj ohľadne nekrytého šeku nepovažoval za preukázané. Súd prvého stupňa napriek tomu, že toto konanie prebieha na súde viac ako 10 rokov a počas tejto doby bolo vykonané aj rozsiahle dokazovanie, vlastne toto dokazovanie vôbec nevyhodnotil, nezaoberal sa množstvom skutočností, ktoré

v priebehu konania vyšli najavo a dokazovanie nevyhodnotil v súlade s ust. § 132 O. s. p.“. Krajský súd v tejto súvislosti konkrétne okresnému súdu vytkol, že nevyhodnotil „žalobné tvrdenia žalobcov ohľadom vystavenia nekrytého šeku žalovaným (...). Aj napriek tomu, že šek, ktorý sa v spise nachádza namiesto originálu šeku, ktorý bol súdu zaslaný Slovenskou sporiteľňou a. s., nevypočul vlastníka šekovej knižky, ktorému nový šek patrí, a to na tie okolnosti ako sa mohol tento šek do spisu dostať, či ho p. Č. osobne podpísal, pri akej príležitosti, príp. či mal hlásenú stratu šekovej knižky a pod. Súd prvého stupňa nevyhodnotil ani ďalšiu okolnosť, t. j. kto mal záujem na tom, aby sa originál šeku stratil, kto a pri akej príležitosti mohol zo spisu originál šeku vziať a nezisťoval, či medzi žalovaným a p. Č. bol alebo je nejaký vzťah. Súd prvého stupňa neprihliadol k sprievodnému listu Slovenskej sporiteľne, a. s., ktorým zasielala originál šeku na sumu 270.000,- Sk a na úradný záznam spísaný sudkyňou Okresného súdu Košice II (...) po zistení straty originálu šeku. Ďalej súd prvého stupňa nevyhodnotil súhlasný prejav žalovaného vyslovený na pojednávaní dňa 5. 11. 1991 (...)“. Z týchto dôvodov krajský súd nariadil okresnému súdu „zaoberať sa všetkými vyššie vytýkanými vadami, najmä doplniť dokazovanie výsluchom svedka Č., prípadne aj ďalšie dokazovanie ohľadne šeku, ktorý bol namiesto pôvodného šeku založený v spise (...)“.

3. V tomto prípade bol spis krajským súdom vrátený okresnému súdu 6. decembra 1999. Okresný súd nariadil pojednávanie na 7. september 2000. Jediný úkon, ktorý medzitým vykonal, spočíval v odoslaní (15. decembra 1999) rovnopisu uznesenia krajského súdu právnym zástupcom účastníkov konania. Pojednávanie, ktorého sa zúčastnili len sťažovatelia a ich právny zástupca (zo zápisnice o pojednávaní vyplýva, že právny zástupca odporcu seba a žalovaného telefonicky ospravedlnil s tým, že „pojednávanie žiadajú vo veci odročiť z toho dôvodu, že chcú byť osobne prítomní pri vypočutí žalobcov“), bolo odročené na neurčito za účelom zistenia adresy svedka Č., ktorý doručenie predvolania nemal vykázané.

4. Príslušné oznámenie o adrese svedka Č. došlo okresnému súdu 21. septembra 2000 a na 29. marec 2001 okresný súd nariadil pojednávanie, na ktoré predvolal právnych zástupcov účastníkov a tohto svedka. Z úradného záznamu okresného súdu z 24. januára

2001 vyplýva, že sa v ten deň dostavila M. Č., matka predvolaného svedka Č. (ďalej len „matka svedka“), a oznámila okresnému súdu, že „jej syn je dlhodobo v zahraničí už 7 rok v USA“. Pojednávanie, ktorého sa zúčastnili všetci účastníci a ich právni zástupcovia, bolo (po zhodnom vyjadrení účastníkov konania o tom, že svedka Č. nepoznajú, meno im nič nehovorí, resp. s ním neprišli do styku) odročené na neurčito za „účelom vyžiadania si správy od matky svedka (...) či je vôbec predpokladaný návrat jej syna F. Č.“. Menovaná následne 11. mája 2001 písomne (jej list je v spise založený na č. l. 309) okresnému súdu oznámila, že „môj syn nepredpokladá návrat z USA, zostáva tam, založil si rodinu a narodilo sa mu aj dieťa, ktoré má t. č. 6 mesiacov. Záverom podotýkam, že môj syn za posledných 10 rokov bol 3 roky v Anglicku, v r. 1994 10 mesiacov do 18. 10. 1994 v Košiciach, kedy odišiel do USA podľa jeho slov natrvalo“.

5. Okresný súd nariadil pojednávanie na 29. január 2002, ktoré však bez meritórneho pojednávania odročil na neurčito „s tým, že bude urobený dotaz na matku svedka (...) na jej syna F. Č., či resp. kedy je predpokladaný návrat jej syna, resp. či sa vôbec vráti z USA“. Všetci účastníci konania sa pojednávania zúčastnili. Zo spisu nevyplýva odoslanie „dotazu“ podľa uznesenia z pojednávania ani iný úkon súdu či účastníkov konania až do 2. júla 2002, keď okresný súd nariadil pojednávanie na 5. september 2002, ktoré však deň pred jeho konaním zrušil z dôvodu „školenia na Krajskom súde v Košiciach“, a ďalšie pojednávanie nariadil na 31. október 2002. Toto pojednávanie, ktorého sa zúčastnili všetci sťažovatelia a ich právny zástupca, bolo bez meritórneho prejednania odročené na neurčito „za účelom predvolania a vypočutia odporcu“. Okresný súd v zápisnici konštatoval, že sa nedostavil odporca ani jeho právny zástupca, „u ktorých doručenie predvolania nie je vykázané“. Zo spisu nie je zrejмый dôvod, pre ktorý nebolo toto doručenie predvolania vykázané.

6. Okresný súd listom z 20. januára 2003 urgoval matku svedka ohľadom oznámenia, či a kedy je predpokladaný návrat jej „syna F. Č. z USA“. V tomto liste sa okresný súd odvolal na jej „oznámenie zo dňa 24. 1. 2001“, nie však aj na jej list, ktorý bol okresnému súdu doručený na jeho žiadosť 11. mája 2001. Matka svedka 30. januára 2003 oznámila okresnému súdu, že „neviem o tom, že by plánoval návrat na Slovensko. Myslím si však, že o tom vôbec neuvažuje“.

7. Dňa 14. marca 2003 okresný súd zaslal žiadosť Slovenskej sporiteľni, a. s., o oznámenie, či sa v ich archíve nachádza fotokópia šeku, a o jeho prípadné zaslanie. Jej odpoveď z 8. apríla 2003 (s fotokópiou šeku) bola okresnému súdu doručená 14. apríla 2003.

8. Okresný súd nariadil pojednávanie na 25. september 2003. Toto pojednávanie, ktorého sa zúčastnili všetci účastníci konania a ich právni zástupcovia, bolo po ich vyjadreniach k veci (obaja účastníci uviedli, že svedka F. Č. osobne nepoznajú; odporca k „fotokópii šeku“ zaslanej 14. marca 2003 uviedol, že „sa nejedná o ten šek, ktorý už bol súdu v priebehu konania predložený“) a prednesených návrhoch na rozhodnutie odročené na 30. september 2003 za účelom „vyhlásenia rozhodnutia“. Pojednávanie z 30. septembra 2003, ktorého sa zúčastnili dvaja sťažovatelia a ich právny zástupca, bolo však „len“ odročené na neurčito za účelom „pripojenia spisu Okresného súdu v Prešove (...)“ a opätovného požiadania príslušnej sporiteľne „o zaslanie fotokópie šeku (...)“.

9. Z následnej odpovede Slovenskej sporiteľne, a. s., ktorá bola okresnému súdu doručená 17. decembra 2003, vyplýva, že „v prílohe listu opätovne zasielame fotokópiu šeku (...). Originál šeku (...) Vám bol zaslaný dňa 03. 07. 1989 k číslu konania 17 C 1061/87. Fotokópia predmetného šeku Vám bola zaslaná ako príloha listu zo dňa 08. 04. 2003 (...)“. Zo spisu, do ktorého ústavný súd znova nahliadol 19. januára 2004, ďalší úkon okresného súdu nevyplýva.

III.

1. Predmetom konania pred ústavným súdom bolo posúdenie, či postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 19 C 4/93 (pôvodne pod sp. zn. 17 C 1061/87) došlo k porušeniu práva sťažovateľov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého „Každý má právo, aby sa jeho vec (...) prerokovala bez zbytočných prieťahov (...)“, resp. v čl. 6 ods. 1 Dohovoru, podľa ktorého „Každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola (...) v primeranej lehote prejednaná (...) súdom (...), ktorý rozhodne o jeho občianskych právach alebo záväzkoch (...)“.

2. Predseda okresného súdu k tomu vo svojom vyjadrení z 9. apríla 2003 okrem prehľadu úkonov v konaní uviedol, že na základe sťažnosti sťažovateľov z 9. mája 1994 „bol konštatovaný prierah v konaní v období od 30. 11. 1993 do 10. 5. 1994“; v ďalšom období okresný súd „vytyčoval termíny pojednávania a vykonával úkony smerujúce k rozhodnutiu“. Predseda nakoniec poukázal na to, že v dôsledku pretrvávajúceho vysokého nápadu na občianskoprávnom úseku, ako aj ďalšieho personálneho oslabenia úseku sa počet nevybavených vecí v jednotlivých súdnych oddeleniach neustále zvyšuje a v oddelení sudcu, ktorý koná v predmetnej veci, predstavuje v súčasnosti viac ako 800 vecí, „čomu sú adekvátne aj časové intervaly, ktoré uplynuli medzi jednotlivými vo veci vykonanými úkonmi“.

3. Sťažovatelia prostredníctvom svojej právnej zástupkyne v reakcii (z 23. mája 2003 v spojení s podaním z 29. mája 2003) na toto vyjadrenie okresného súdu o. i. uviedli, že „(...) do 22. 12. 1988 sťažovatelia považujú konanie za plynulé. Po tomto období však súd konal so zbytočnými prierahmi a neprimerane dlho. Nestotožňujú sa ani so záverom, že do 20. 6. 1994 došlo k prierahom v konaní len za obdobie od 30. 11. 1993 do 10. 5. 1994. Zbytočné prierahy v konaní (...) nie je možné stotožňovať len s absolútnou nečinnosťou súdu (...). Pri hodnotení minulosti a primeranosti dĺžky konania, je potrebné zohľadňovať aj fakt, či úkony súdu sú efektívne a či vedú k tomu, aby vec bola čo najrýchlejšie prejednaná a aby sa odstránil stav právnej neistoty. (...) samotný výpočet úkonov nedovoľuje urobiť záver o plynulosti konania, vzhľadom na neprimerane dlhé časové odstupy medzi týmito úkonmi. (...) Dĺžka konania nie je primeraná a tým došlo k porušeniu ich práv“ podľa označených článkov ústavy a Dohovoru.

4. Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prierahov“ garantovaného v čl. 48 ods. 2 ústavy osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) k čl. 6 ods. 1 Dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Judikatúra ústavného súdu a EŠLP sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov garantované v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. právo na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručené v čl. 6 ods. 1 Dohovoru sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitosť veci, správanie účastníka konania a postup súdu (napr. I. ÚS 41/02). V súlade s judikatúrou EŠLP ústavný súd prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií ústavný súd postupoval aj v danom prípade.

4.1 Ústavný súd predovšetkým konštatuje, že predmetom posúdenia je občianskoprávne konanie (vo veci určenia vlastníctva k nehnuteľnosti, vypratania nehnuteľnosti či nároku na vyslovenie neplatnosti zmluvy), ktoré sa síce začalo 7. októbra 1987, teda pred viac ako šesťnástimi rokmi, a je k dnešnému dňu neskončené na súde prvého stupňa, avšak vzhľadom na to, že zákon o ústavnom súde nadobudol účinnosť 15. februára 1993 a že neobsahuje ustanovenie o spätnej pôsobnosti, relevantné obdobie, v ktorom možno skúmať, či došlo alebo nedošlo k tzv. zbytočným priet'ahom v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, sa začalo len 15. februára 1993 (napr. I. ÚS 108/02).

Obdobie, ktoré v dôsledku toho bude ústavný súd brať do úvahy, prekročilo teda 10 rokov a 11 mesiacov. K tomu však ústavný súd považuje za potrebné upresniť, že ak nie je v zásade oprávnený skúmať a rozhodnúť o porušení základných práv pred 15. februárom 1993, neznamená to, že pri celkovom hodnotení, či za obdobie, ktoré od 15. februára 1993 uplynulo, došlo alebo nedošlo k porušeniu práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov v zmysle čl. 48 ods. 2 ústavy, nemôže tiež zohľadniť stav konania k uvedenému dátumu (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 39/00).

4.2 Ústavný súd je toho názoru, že uvedená dĺžka konania nebola závislá od zložitosti občianskoprávneho sporu vedeného v konaní pred okresným súdom ani nebola vyvolaná správaním sťažovateľov.

Ústavný súd nezistil žiadnu okolnosť (skutkovú, právnu alebo procesnú prekážku), na základe ktorej – samostatne alebo v spojení s inými – by mohol predmetnú vec vrátane konania o nej posúdiť ako zložitú vec. O zložitosti veci nemožno usudzovať ani z toho, že vo veci už päťkrát musel rozhodovať odvolací súd, ani z toho, že odvolací súd zakaždým napadnutý rozsudok súdu prvého stupňa zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie a nové rozhodnutie (pozri bod 2 časti II nálezu). Dôvody, pre ktoré boli rozsudky okresného súdu vo veci samej len v ostatných dvoch prípadoch zrušené, takýto záver neumožňujú (pozri body 2.1 a 2.2 časti II nálezu).

4.3 Podľa názoru ústavného súdu občianske súdne konanie, ktoré bez meritórneho rozhodnutia súdu prvého stupňa trvá tak dlho, ako je tomu v danej veci, ktorá navyše z pohľadu nestranného pozorovateľa nie je v žiadnom zmysle zložitá, možno už len na základe jeho posúdenia v globále považovať za nezlučiteľné s imperatívom ustanoveným v čl. 48 ods. 2 ústavy a čl. 6 ods. 1 Dohovoru. Takáto zdĺhavosť konania totiž v princípe predlžuje stav právnej neistoty dotknutej osoby do tej miery, že sa jej právo na súdnu ochranu stáva iluzórnym, a teda ho ohrozuje vo svojej podstate (mutatis mutandis I. ÚS 39/00).

Medzi skutočnosťami (vysoký nápad a počet nevybavených vecí), ktorými sa túto zdĺhavosť snažil ospravedlniť predseda okresného súdu, ústavný súd nezistil žiadnu takú skutočnosť, na ktorú by bolo možné v súlade s jeho doterajšou judikatúrou prihliadnúť (napr. II. ÚS 48/96, I. ÚS 28/01, I. ÚS 159/02). Navyše, keď podľa jeho názoru ústavne neutržateľný postup okresného súdu, ktorý vyplynul z obdobia od 6. decembra 1999 (t. j. po tom, ako bola predmetná vec ostatný raz odvolacím súdom vrátená na ďalšie konanie) prakticky doteraz (pozri body 3 až 9 časti II nálezu), ani nemožno ospravedlniť uvádzaným „vysokým počtom nevybavených vecí“. S „vysokým stavom vecí“ totiž len málo súvisí napr. odročenie pojednávania, na ktoré sa všetci účastníci konania dostavili, len za účelom „urgovania“ odpovede, ktorá už bola dávno súdu zaslaná a v spise je zaevidovaná (pozri body 4 až 6 časti II nálezu).

4.4 Vzhľadom na všetky uvedené dôvody ústavný súd vyslovil porušenie práva sťažovateľov na prerokovanie predmetnej veci bez zbytočných prietáhov zaručeného v čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote zaručeného v čl. 6 ods. 1 Dohovoru, tak ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 1.

5. V nadväznosti na tento výrok a v záujme efektívnosti poskytnutej ochrany sťažovateľovi ústavný súd vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 2 prikázal okresnému súdu podľa čl. 127 ods. 2 ústavy a § 56 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde konať vo veci bez zbytočných prietáhov.

6. Ústavný súd môže priznať tomu, koho základné právo alebo sloboda sa porušili, aj primerané finančné zadosťučinenie ako náhradu nemajetkovej ujmy vyjadrenej v peniazoch (čl. 127 ods. 2 ústavy, § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde).

6.1 Sťažovatelia požadovali pre každého samostatne priznať primerané finančné zadosťučinenie vo výške 200 000 Sk. V tejto súvislosti uviedli, že „Viac než 15 rokov žijeme v stave právnej neistoty a pocit márnosti našej snahy dovolať sa spravodlivosti je už v súčasnosti nevyvrátiteľný“.

6.2 Vzhľadom na okolnosti danej veci ústavný súd dospel k názoru, že len konštatovanie porušenia základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, resp. práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru nie je dostatočným zadosťučinením pre sťažovateľov. Ústavný súd preto uznal za odôvodnené priznať im každému zvlášť aj finančné zadosťučinenie podľa cit. ustanovenia zákona o ústavnom súde, ktoré podľa zásad spravodlivosti s prihliadnutím na všetky okolnosti zisteného porušenia práv sťažovateľov (pozri body 4.1 až 4.3 tejto časti) považuje za primerané vo výške 100 000 Sk pre každého sťažovateľa.

6.3 Podľa § 56 ods. 5 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd rozhodne o priznaní primeraného finančného zadosťučinenia, orgán, ktorý základné právo alebo slobodu porušil,

je povinný ho vyplatiť sťažovateľovi do dvoch mesiacov od právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto rozhodnutia pod bodom 3.

7. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Úspešným sťažovateľom vznikli trovy konania z dôvodu právneho zastúpenia advokátkou. Advokátka vykonala tri úkony právnych služieb, a to prevzatie a príprava zastupovania, písomné podanie (sťažnosť) zo 6. marca 2003 a vyjadrenie z 23. mája 2003. Odmena určená podľa § 13 ods. 8 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 163/2002 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb (ďalej len „vyhláška“) z výpočtového základu (§ 1 ods. 3 vyhlášky) 12 811 Sk vo výške 1/3 predstavuje 4 270 Sk za jeden úkon. Základná sadzba tarifnej odmeny bola však znížená o 20 %, pretože išlo o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“, t. j. na sumu 3 416 Sk (§ 17 ods. 2 vyhlášky). Celkové trovy za tri úkony spolu s režijným paušálom ku každému úkonu (128 Sk v zmysle § 19 ods. 3 a uznesenia Predsedníctva Slovenskej advokátskej komory č. 1/1999) predstavujú sumu 10 632 Sk za každého sťažovateľa. Spolu u všetkých sťažovateľov činí táto náhrada trov sumu 31 896 Sk. Z týchto dôvodov ústavný súd preto v tejto časti rozhodol tak, ako to je uvedené pod bodom 4 výroku tohto rozhodnutia.

8. Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok, treba pod „právoplatnosťou rozhodnutia“ uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 28. januára 2004